

УДК 316+37

Ободовська Мирослава,*студентка IV курсу факультету соціології**Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

Стаття розглядає деякі гендерні аспекти в системі освіти та їх вплив на формування гендерної компетентності в педагогічній діяльності. Як свідчать результати гендерних досліджень, чимало вчителів загальноосвітніх шкіл, викладачів навчальних закладів поки що не зовсім наділені гендерною чутливістю і компетентністю. У статті пропонуються ідеї, шляхи подолання гендерних стереотипів у освіті.

Ключові слова: *гендерне виховання, гендерна компетентність, гендерна чутливість.*

The article deals with some aspects of gender in the educational system and its impact on the gender competence in pedagogical activities. The results of gender studies show that many school teachers and lecturer haven't acquired gender sensitivity and competence yet. There are offered ideas and ways to overcome gender stereotypes in education in the article.

Key words: *gender education, gender competence, gender sensitivity.*

Останніми роками у багатьох європейських країнах приділяється велика увага соціальній ролі представників обох статей, їх належного навчання і виховання. Все це розцінюється як науково важливі завдання. Позитивна практика використання гендерної складової в різних галузях знань, підтверджують доцільність включення гендерного підходу до освіти в цілому та до організації навчально-виховного процесу зокрема.

У сучасній українській освіті є актуальним формування студентської та учнівської компетентності, яка, окрім знань, умінь та навичок, передбачає залучення власного життєвого досвіду до суспільних змін. Сутність гендерного виховання розглядають як уникнення сексизму, пом'якшення гендерних стереотипів, форму-

вання досвіду взаємодії між статями на егалітарних засадах, недопустимості протистояння за статевою ознакою в сім'ї, школі, вузах, будь – яких суспільних інститутах, створенні рівних умов та можливостей для розвитку, самовдосконалення і самореалізації кожної особистості. Суспільство демонструє різні зразки статевої поведінки. Українська традиція культивує паритетність у стосунках між чоловіками і жінками. Тим часом є неповні сім'ї, де діти не можуть перейняти позитивного гендерного досвіду спілкування, актуальним лишаються проблеми СНІДу, насильства в сім'ї, культури сексуальних стосунків тощо. Саме тому вищі навчальні заклади, школа мають допомогти формувати гендерну компетентність у студентів, школярів.

Дуже легко передбачити чинники в освіті, які перешкоджають формувати гендерну компетентність. Не секрет, що більшість викладачами, учителями є жінки. Їхнє слово містить гендерні оцінки дійсності, оскільки особистість педагога не позбавлена гендерних ознак. Він має певний власний життєвий досвід спілкування з протилежною статтю, знає традиції взаємин чоловіка і жінки. Всі ми родом із дитинства і пам'ятаємо, що уроки вчителів – жінок відрізняються від уроків учителів – чоловіків. До речі, ми можемо спостерігати, що на такі предмети викладання як мови, література, етика, до сих пір розповсюджується поняття «жіноча спеціальність», а на точні науки, фізичну культуру та трудове навчання – «чоловіча спеціальність». А це, у свою чергу, негативно позначається на формуванні стереотипного образу педагога. Відчувалося, що вчитель слухняний виконавець. Йому постійно вказують, як діяти, як повинно бути.

Варто зауважити, що сьогодні, на жаль, відбувається фемінізація професії, а також бракує гармонійного кадрового потенціалу. Педагоги повинні пам'ятати, що розставляючи гендерні акценти на одному чи іншому питанні, слід уникати стереотипного мислення, але й не вдаватися до інших крайнощів, адже спонукання дівчат до маскулінізації так само негативне, як і виховання хлопців фемінних, не здатних узяти на себе відповідальність особистостей. Психолог Н.Городнова зазначає: «Передача вчителями учням певних гендерних уявлень зумовлена тим, що і вчителі, і учні живуть

і взаємодіють у рамках суспільної гендерної культури, а дорослі бачать своє завдання в тому, щоб навчити дітей такої поведінки, яка найбільш відповідна їхній статі, і таким чином підготувати їх до дорослого життя» [4, с. 159].

Не все так бездоганно і в шкільних навчальних програмах та підручниках. Завдяки гендерним експертизам дослідники стверджують, що підручники, за якими навчаються учні, не є абсолютно гендерно нейтральні. Підручники з історії, хімії, біології, а й то навіть з математики, пройняті гендерною нерівністю, упередженістю, що приховуються у текстах, малюнках та задачах. У зв'язку з цією проблемою освітня система західних країн, на відмінно від української освіти, набула гендерної чутливості, яка сприяє постійному удосконаленню шкільних програм та навчальних посібників.

У вищій школі серед студентів теж більшість жінки. Особливо на факультетах, де розглядаються суспільні відносини, дуже мало чоловіків. Від 5 до 10. Навіть серед учених, які розглядають гендерну проблематику, прізвища жіночі: Агєєва В., Городнова Н., Гундорова Т., Зборовська Н. тощо.

Хотілося б зупинитися ще на одному питанні. Сучасна школа, вузи починають вимірювати індивідуальні можливості свої вихованців. Але не завжди грамотно стимулюють, коли учень, студент «перевершить себе». Нові педагогічно–виховні теорії і засоби, стандарти, норми, правила і підходи мають підтримувати інтелектуально – компетентний потенціал нашої нації.

Щоб гендерний підхід у освіті став реальністю, необхідно створити певні умови для праці і вчителям, і викладачам, і навіть студентам. Культурно – науковий прогрес людства визначали і визначають не кількість відсотків шкільних відмінників, а талановиті і захоплені, чие покликання сповна розквітає у вищій школі й процесі трудової діяльності. У вузах, школах потрібно практикувати викладання «Основ гендерної освіти», поширювати гендерну просвіту в усіх сферах суспільного життя, бо це допомагає формувати гендерну культуру. Звичайно, що про ефективність гендерного виховання в освіті можна говорити тоді, коли наша держава виробить нормативну модель гендерного виховання. Це також вагомий чинник і у демократизації суспільства, побудови правової держави.

Як ніхто, мають працювати соціологи, бо їхні дослідження допомагають зрозуміти масштаби гендерних проблем суспільства: укладання шлюбів, розлучень, факти насильства в сім'ях тощо. Саме соціологи показують динаміку поліпшення або погіршення ситуації в державі, дають можливість порівняти стан гендерної культури різних країн. Не менш важливу роль повинен відігравати кінематограф, живопис, музика, література, телепередачі, бо все це також формує гендерну компетентність школярів, студентів, сприяє осмисленню гендерної культури.

Використана література:

1. Агеєва В. В осерді жіночого світу/В.Агеєва//Гендерна перспектива/[упоряд. А. Агеєва]. – К.:Факт, 2004.
2. Агеєва В. Жіночий простір: Феміністичний дискурс українського модернізму:[монографія]./ В. Агеєва.– К.:Факт,2003.
3. Городнова Н. Гендерний розвиток особистості/ Н.Городнова-К.: Шкільний світ, 2008.
4. Городнова Н. Роль учителя у становленні гендерної ідентифікації підлітків/ Н.Городнова// Гендер: реалії та перспективи в українському суспільстві. – К.: Фоліант, 2003.
5. Штылева Л. В. Почему учителю XXI века необходимо знать про «гендер» и обладать гендерным измерением в работе с детьми?//Внедрение гендерных курсов в систему среднего образования: Метод. пособие. – Иваново, 2000.